

Επιπτώσεις των Πολιτικών Οικονομικής Μεταρρύθμισης και των Μέτρων Λιτότητας στα Δικαιώματα του Ανθρώπου

ΕΕΔΑ

Νεοφύτου Βάμβα 6
106 74 Αθήνα
Τηλ.: 210 7233221-2
Fax: 210 7233217
Website: www.nchr.gr
E-mail: info@nchr.gr

Δηλώσεις και Συστάσεις της ΕΕΔΑ

Επείγουσα [Δήλωση](#) για τα Εργασιακά Δικαιώματα και τα Δικαιώματα Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα (2017)

Η ΕΕΔΑ, ως Εθνικός Θεσμός για την προώθηση και την προστασία των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ) και ως ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο του ελληνικού Κράτους για θέματα που αφορούν την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, υπενθυμίζοντας τις ομόφωνες αποφάσεις που έλαβε η Ολομέλειά της τα έτη 2010, 2011, 2013 και 2015 σχετικά με τις επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου, καθώς και τις δεσμεύσεις και υποχρεώσεις που ανέλαβαν οι θεσμοί και όλα τα Κράτη μέλη της ΕΕ, όπως τις Συμβάσεις της ΕΕ και τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ, παρατηρεί με ιδιαίτερη ανησυχία την παρατεταμένη εφαρμογή των μέτρων λιτότητας στην Ελλάδα λόγω της οικονομικής κρίσης.

Στη Επείγουσα Δήλωσή της για τα εργασιακά δικαιώματα και τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης στην Ελλάδα, η ΕΕΔΑ επισημαίνει την υποχρέωση συμμόρφωσης στις αποφάσεις ή κρίσεις των ανώτατων δικαστηρίων σε κάθε περίπτωση παραβίασης δικαιωμάτων του ανθρώπου, και την ανάγκη περιορισμένων παρεμβάσεων των διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην εφαρμογή των οικονομικών μέτρων. Επίσης, η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η αποκλειστική εφαρμογή και οι σωρευτικές επιπτώσεις των

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΕΔΑ) είναι το ανεξάρτητο συμβουλευτικό όργανο της ελληνικής Πολιτείας σε θέματα προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Έχει συσταθεί με το Ν 2667/1998 σύμφωνα με κανόνες των Ηνωμένων Εθνών, τις «Αρχές των Παρισίων». Σε αυτήν μετέχουν πρόσωπα οριζόμενα από τριάντα δύο φορείς (ανεξάρτητες Αρχές, πανεπιστημιακές σχολές νομικών και πολιτικών επιστημών, συνδικαλιστικές οργανώσεις, ΜΚΟ, πολιτικά κόμματα και υπουργεία).

οικονομικών μέτρων έχουν τελικά αποκτήσει ένα μόνιμο χαρακτήρα, που υπονομεύει το βιοτικό επίπεδο, την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και την ευθύνη του Κράτους, καταδικάζοντας τη Χώρα σε διαρκή οικονομική ύφεση. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ καλεί επείγοντως, εκ νέου, την ΕΕ και τις τοπικές Αρχές να αποφυγούν την επιβολή περαιτέρω μέτρων λιτότητας που παραβιάζουν τα εργασιακά δικαιώματα, την ελευθερία του συνέρχεσθαι και την κοινωνική ασφάλιση, καθώς και να θεσπίσουν ένα ρυθμιστικό πλαίσιο για την αποκατάσταση του συστήματος και μηχανισμούς αξιολόγησης για την παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Δήλωση για την επίδραση των συνεχιζόμενων μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου (2015)

Στη Δήλωσή της για την επίδραση των συνεχιζόμενων μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου, η ΕΕΔΑ λαμβάνει υπόψη τις αποφάσεις των ανώτατων δικαστηρίων και ελεγκτικών οργάνων για τη συνεχιζόμενη παραβίαση σημαντικού αριθμού δικαιωμάτων του ανθρώπου στην Ελλάδα λόγω της οικονομικής κρίσης και της εφαρμογής μέτρων λιτότητας.

Η ΕΕΔΑ επανέρχεται στις επισημάνσεις της ότι τα μέτρα λιτότητας παραβιάζουν θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές και θίγουν συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως την αρχή της ισότητας και τη συνεισφορά των πολιτών στα δημόσια βάρη ανάλογα με τις δυνάμεις τους ως ειδικότερη έκφανση της αρχής της ισότητας, τα δικαιώματα σε ισότιμη πρόσβαση στην παιδεία, την ιδιοκτησία, την υγεία, την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση, καθώς και τη συνδικαλιστική ελευθερία, την αρχή της αναλογικότητας, την αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης και την αρχή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης. Υπενθυμίζοντας τις δεσμεύσεις και τις υποχρεώσεις των θεσμών της ΕΕ και όλων των Κρατών-Μελών, η ΕΕΔΑ τονίζει ότι η προστασία και προώθηση των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων συνιστούν θεμελιακές αξίες της ΕΕ.

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ διαπιστώνει με ιδιαίτερη ανησυχία ότι η εφαρμογή μέτρων λιτότητας επί μακρό χρόνο οδηγεί σε υποβάθμιση της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και εντείνει την υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου καθώς υπονομεύει τη δυνατότητα της Πολιτείας να εγγυηθεί βασικά οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η εφαρμογή μέτρων λιτότητας αντιστρέφει, επίσης, την ιεράρχηση των αξιών και των στόχων της ΕΕ, δίνοντας προτεραιότητα στους δημοσιονομικούς στόχους σε βάρος θεμελιωδών κοινωνικών αξιών.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ καλεί επείγοντως τόσο τους ευρωπαϊκούς θεσμούς και τα Κράτη μέλη της ΕΕ, όσο και τα όργανα της ελληνικής Πολιτείας σε ειλικρινή και άμεση συστράτευση προς διάσωση των αξιών που στηρίζουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό, μέσω της αποκατάστασης της ρυθμιστικής βαρύτητας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη διαμόρφωση της οικονομικής πολιτικής καθώς και της διαμόρφωσης μόνιμου μηχανισμού αξιολόγησης και αποτίμησης των επιπτώσεων των μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου όλων των προσώπων που διαβιούν στο έδαφος της ΕΕ.

Σύσταση της ΕΕΔΑ και κρίσεις διεθνών οργάνων για τη συμβατότητα των μέτρων λιτότητας προς διεθνείς κανόνες προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου (2013)

Στη Σύστασή της «*Επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων*», η ΕΕΔΑ τόνισε ότι δεν υπάρχει διέξοδος από την κοινωνικοοικονομική και πολιτική κρίση, που μαστίζει όλη την Ευρώπη, χωρίς εγγύηση των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων καθώς και ότι απαιτείται άμεση συστράτευση όλων των ευρωπαϊκών δυνάμεων προς διάσωση των αξιών που στηρίζουν τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΕΚΔ) και η Επιτροπή Εμπειρογνομόνων για τον Έλεγχο Εφαρμογής των Συμβάσεων και Συστάσεων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (Επιτροπή Εμπειρογνομόνων ΔΟΕ) παραθέτουν αποσπάσματα της Σύστασης της ΕΕΔΑ σε αποφάσεις και εκθέσεις τους για την Ελλάδα.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΕΚΔ)

Η ΕΕΚΔ – οιοное δικαιοδοτικό όργανο του Συμβουλίου της Ευρώπης – παραθέτει αποσπάσματα της Σύστασης της ΕΕΔΑ σε επτά αποφάσεις επί συλλογικών αναφορών συνδικαλιστικών οργανώσεων εργαζομένων κατά της Ελλάδας, με τις οποίες κρίνει ότι μέτρα λιτότητας παραβιάζουν εργασιακά και κοινωνικο-ασφαλιστικά δικαιώματα. Η πρώτη απόφαση της ΕΕΚΔ αφορά στην απασχόληση δοκιμαστικής περιόδου και τις ειδικές επιχειρησιακές συλλογικές συμβάσεις εργασίας ενώ η δεύτερη αφορά στις «ειδικές συμβάσεις μαθητείας» ενός έτους για νέους 15-18 ετών. Η ΕΕΚΔ διαπίστωσε ομόφωνα παραβίαση μιας σειράς άρθρων του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη του 1961, ιδίως ως προς τη στέρηση της ετήσιας άδειας, την περιορισμένη ασφαλιστική κάλυψη των μαθητευομένων και τον καθορισμό των ενιαίων κατώτατων ορίων αμοιβών σε μειωμένα επίπεδα.

Οι επόμενες πέντε αποφάσεις της ΕΕΚΔ και η αντίστοιχη αναφορά τους σε κρίσεις άλλων διεθνών και εθνικών οργάνων αφορούν αλληπάλληλες τροποποιήσεις των ασφαλιστικών συστημάτων, όπως τη μείωση των κύριων και επικουρικών συντάξεων και των επιδομάτων Χριστουγέννων, Πάσχα και άδειας. Η ΕΕΚΔ έκρινε ότι ακόμα κι αν ορισμένες επίδικες μειώσεις δεν συνιστούν καθαυτές παράβαση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΕΚΧ), το «σωρευτικό αποτέλεσμα» τους επιφέρει «σημαντική υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και των συνθηκών διαβίωσης πολλών συνταξιούχων», συνιστώντας κατά τούτο παράβαση του άρθρ. 12, παρ. 3, ΕΚΧ. Όλες αυτές οι αποφάσεις της ΕΕΚΔ περιλαμβάνουν παράγραφο με τίτλο «η Ελληνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου», όπου αναφέρουν ότι στη Σύστασή της η ΕΕΔΑ «εκφράζει έντονη ανησυχία για τη διαρκή δραστηκή μείωση ακόμη και των κατώτερων μισθών και συντάξεων».

Όργανα της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (ΔΟΕ)

Από το 2011, σημαντική είναι η συνεισφορά της ΔΟΕ στον έλεγχο εφαρμογής των επικυρωμένων Διεθνών Συμβάσεων Εργασίας (ΔΣΕ) στην Ελλάδα και, μέσω αυτού, στην αξιολόγηση της τήρησης θεμελιωδών κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα οργάνωσης και συλλογικής διαπραγματεύσεως και η συνδικαλιστική ελευθερία. Στα κείμενα των ελεγκτικών οργάνων της ΔΟΕ γίνεται ενδελεχής αναφορά στις συνεχείς και εκτεταμένες παρεμβάσεις του Κράτους στα επιμέρους δικαιώματα που απαρτίζουν το δικαίωμα της συνδικαλιστικής ελευθερίας και στα διαδοχικά μέτρα λιτότητας που έχουν επιβληθεί στο πλαίσιο εκτέλεσης των όρων (conditionalities) του διεθνούς δανεισμού της Ελλάδας με σοβαρές συνέπειες στην απόλαυση και άλλων

διεθνώς κατοχυρωμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Διαπιστώνεται έλλειψη δικαιοσύνης και ισότητας κατά την αντιμετώπιση της κρίσης και ζητείται από την Κυβέρνηση να εξετάσει τους ταχύτερους τρόπους για την ανάκληση ορισμένων μέτρων λιτότητας και να επαναφέρει παροχές που περικόπηκαν δυσανάλογα σε κοινωνικά αποδεκτό επίπεδο.

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)

Στις 13 Μαΐου 2013, το ΕΔΔΑ εξέδωσε την απόφασή του στις υποθέσεις *I. Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας* απορρίπτοντας, με βάση πάγια νομολογία του, τις προσφυγές ως προφανώς αβάσιμες. Αναφορικά με τα επίδικα μέτρα μείωσης αποδοχών και συντάξεων, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ο εθνικός νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης κατά την άσκηση οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής, στη συνέχεια δε εξέτασε την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας. Οι εν λόγω υποθέσεις δεν είχαν τα χαρακτηριστικά εκείνα που θα επέτρεπαν στο ΕΔΔΑ να διαπιστώσει υπέρβαση των ορίων της εξουσίας του Κράτους, οι σκέψεις, όμως, της απόφασης δείχνουν σαφώς αυτά τα όρια.

Συμπερασματικά, η ΕΕΔΑ επισημαίνει τις διαπιστώσεις διεθνών ελεγκτικών οργάνων για την παραβίαση διεθνών κανόνων προστασίας

των δικαιωμάτων του ανθρώπου λόγω της εφαρμογής μέτρων λιτότητας, αλλά και τη διεθνή ανησυχία που αποτυπώνεται στις αποφάσεις και συστάσεις των οργάνων αυτών. Με λύπη σημειώνει ότι δεν ακολουθήθηκαν από την Κυβέρνηση όλες οι παρατηρήσεις τις οποίες συμπεριέλαβε στη Σύστασή της του Δεκεμβρίου 2011. Επιπλέον, υπογραμμίζει τις διαπιστώσεις των διεθνών οργάνων για τις δυσανάλογα δυσμενείς επιπτώσεις της κρίσης και των μέτρων λιτότητας στις γυναίκες και τις συστηματικές διακρίσεις εις βάρος των νέων στην απασχόληση ενώ τονίζει ότι, έως σήμερα, δεν έχει γίνει καμία αξιολόγηση των κοινωνικών επιπτώσεων των μέτρων λιτότητας ούτε έχουν ληφθεί επαρκή μέτρα στήριξης των πληττομένων. Τόσο η ΕΕΔΑ στη Σύστασή της όσο και τα διεθνή ελεγκτικά όργανα επισημαίνουν ότι για την κατάσταση αυτή ευθύνεται και το ελληνικό Κράτος, αλλά και τα λοιπά εμπλεκόμενα στο μηχανισμό στήριξης της ελληνικής οικονομίας μέρη και ότι απαιτείται, με κοινές προσπάθειες, η άμεση λήψη διορθωτικών μέτρων για την απρόσκοπτη απόλαυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ιδίως αυτών που συνδέονται με την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση και ασφάλεια.

Σύσταση σχετικά με την επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων (2011)

Στη Σύστασή της «Επιτακτική ανάγκη να αντιστραφεί η πορεία καταρράκωσης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων», η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι οι διαπιστώσεις και οι φόβοι που είχε διατυπώσει στην από 10 Ιουνίου 2010 απόφασή της σχετικά με τις πολλαπλές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε βάρος των δικαιωμάτων του ανθρώπου επαληθεύονται και επιτείνονται από τις κοινωνικο-οικονομικές εξελίξεις.

Συγκεκριμένα, η ΕΕΔΑ εκφράζει την έντονη ανησυχία της για σημαντικές παραβιάσεις δικαιωμάτων του ανθρώπου που οδηγούν μεγάλη μερίδα του πληθυσμού στην εξαθλίωση και κλονίζουν τους δημοκρατικούς θεσμούς, όπως η διαρκής και δραστική μείωση μισθών και συντάξεων, η ανατροπή της ιεραρχίας και η αποδυνάμωση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας που θέτουν προστατευτικά ενιαία όρια αμοιβής και

συνθηκών εργασίας, η αλματώδης αύξηση της ανεργίας, η αύξηση των άμεσων φόρων χωρίς αντιστοιχία με τη φοροδοτική ικανότητα των φορολογουμένων και η αποδιοργάνωση, μείωση ή κατάργηση των κοινωνικών υποδομών και παροχών.

Ταυτόχρονα, υπενθυμίζει ότι η ΕΕ «δεν περιορίζεται σε μια οικονομική ένωση, αλλά πρέπει ταυτόχρονα να εξασφαλίζει, με κοινή δράση, την κοινωνική πρόοδο και να επιδιώκει τη διαρκή βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας των ευρωπαϊκών λαών, όπως τονίζεται στο Προοίμιο της Συνθήκης», καθώς επίσης ότι τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα

αποτελούν θεμελιώδεις αξίες και θεμέλιο λίθο της ΕΕ.

Τέλος, καλεί την ελληνική Κυβέρνηση και τη Βουλή να σταθμίζουν τις επιπτώσεις των δημοσιονομικών μέτρων στην κοινωνική προστασία και ασφάλεια και να αναλάβουν κοινή δράση με τις κυβερνήσεις και τα κοινοβούλια των άλλων Κρατών-Μελών και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ώστε κάθε μέτρο «οικονομικής διακυβέρνησης» και οι σχεδιαζόμενες τροποποιήσεις της Συνθήκης ΕΕ να θεσπίζονται και να εφαρμόζονται με σεβασμό και εγγύηση των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Απόφαση για την ανάγκη διαρκούς σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την άσκηση της στρατηγικής εξόδου της οικονομίας και της κοινωνίας από την κρίση του εξωτερικού χρέους (2010)

Η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει στο Κράτος την ανάγκη διαρκούς σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την άσκηση της στρατηγικής εξόδου της οικονομίας και της κοινωνίας από την κρίση του εξωτερικού χρέους.

Λαμβάνοντας υπόψη την ευρεία εξουσιοδότηση που παρέχεται από το Ν 3845/2010 για την περαιτέρω ρύθμιση σημαντικών ζητημάτων που άπτονται θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ότι το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης και της κρίσης δανεισμού δεν είναι αποκλειστικά οικονομικό, αλλά έχει σοβαρές πολιτικές, νομικές, κοινωνικές και ηθικές διαστάσεις, καθώς και ότι η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει ήδη και θα συνεχίσει να έχει σοβαρές επιπτώσεις στον κοινωνικό ιστό.

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ υπενθυμίζει τη δέσμευση της ελληνικής Πολιτείας για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου στο πλαίσιο του Συντάγματος, της διεθνούς και κοινοτικής κατοχύρωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων καθώς και της νομολογιακής ασπίδας που έχει διαμορφωθεί σε εθνικό και

οικουμενικό επίπεδο, όπως και στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΕΔΑ τονίζει την ανάγκη άμεσης λήψης, κατόπιν καθολικού αιτήματος της κοινωνίας των πολιτών, μέτρων θωράκισης των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, με σεβασμό στις αρχές της αναλογικότητας, της αναγκαιότητας και της προσφορότητας, την προώθηση της κοινωνικής δικαιοσύνης, με σκοπό την υλοποίηση των αμοιβαία αλληλοεξαρτώμενων στόχων για ειρήνη, ασφάλεια, ανάπτυξη και σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε μια δημοκρατική κοινωνία.

Τέλος, με έντονη ανησυχία για τις επιπτώσεις των οικονομικών εξελίξεων σε βάρος της απόλαυσης και προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η ΕΕΔΑ διατυπώνει την πεποίθησή της ότι ο σεβασμός από την Πολιτεία των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την άσκηση των εξουσιών των οργάνων της στο πεδίο της εξόδου από την κρίση του εξωτερικού χρέους, είναι επιτακτικά επιβεβλημένος από το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα, όπως ερμηνεύεται από την Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών που εποπτεύει την εφαρμογή του, από τις Συμβάσεις

της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας αρ. 87 (N 4204/1961) και αρ. 98 (N 4205/1961) και τη νομολογία της Επιτροπής Συνδικαλιστικής Ελευθερίας, από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950 και τη

νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, καθώς και από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη του 1961 και τη νομολογία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων.

Θεματικές Εκθέσεις της ΕΕΔΑ

Συστάσεις για την Προστασία της Παιδικής Ηλικίας: «Υγεία και Πρόνοια» (2014)

Η ΕΕΔΑ έχει στο παρελθόν ασχοληθεί εκτεταμένα με το ζήτημα της ανάγκης πρόβλεψης θεσμικής και ουσιαστικής προστασίας για τα παιδιά, που αποτελούν μια ιδιαίτερα ευάλωτη κοινωνική ομάδα. Με τις παρούσες Συστάσεις, η ΕΕΔΑ εγκαινιάζει την ειδική ενασχόλησή της με το ζήτημα της «Προστασίας της παιδικής ηλικίας» εν γένει και επιχειρεί μια πιο εστιασμένη προσέγγιση του πλαισίου ζητημάτων Υγείας και Πρόνοιας, υπό το φως του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔ) και της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ). Σκοπός των Συστάσεων αυτών της ΕΕΔΑ προς την Πολιτεία είναι η ουσιαστική και έμπρακτη αποκατάσταση της ρυθμιστικής προτεραιότητας μέτρων και δράσεων ικανών να συμβάλουν στην αποτελεσματικότερη προάσπιση και προαγωγή των θεμελιωδών δικαιωμάτων του παιδιού και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και ελλείψεων που έχουν διαπιστωθεί.

Κατά τη διατύπωση των Συστάσεων της, η ΕΕΔΑ έλαβε υπόψη την πρόσφατη έκθεση της Επιτροπής Εμπειρογνομόνων της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας, η οποία καλεί την Ελλάδα να λάβει μέτρα για την ανάσχεση της αυξανόμενης φτωχοποίησης του πληθυσμού, κάνοντας ειδική μνεία στην αύξηση της παιδικής φτώχειας και την απασχόληση νέων από 15 ετών σε επικίνδυνες εργασίες. Ομοίως, η Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Παιδιού του ΟΗΕ προτρέπει την ελληνική Πολιτεία να δώσει

προτεραιότητα στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας, ρίχνοντας το βάρος στην ενίσχυση των κοινωνικών υπηρεσιών και άλλων προνοιακών δομών που θα επικουρήσουν την οικογένεια. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, στη Σύστασή της «Επενδύοντας στα παιδιά: Σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας», προτείνει την ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών για τη βελτίωση της παιδική ευημερίας με βάση τρεις πυλώνες: την πρόσβαση σε επαρκείς πόρους, την πρόσβαση σε οικονομικά προσίτες και ποιοτικές υπηρεσίες και το δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών σε δραστηριότητες παιχνιδιού και αναψυχής, καθώς και σε αθλητικές και πολιτιστικές δραστηριότητες.

Η τρέχουσα κοινωνικο-οικονομική κρίση και τα επακόλουθα διαρκώς αυξανόμενα ποσοστά ανεργίας πλήττουν όλο και περισσότερο τις υπηρεσίες υγείας και την πρόσβαση σε προγράμματα κοινωνικής προστασίας, ενώ επιδεινώνουν τις ήδη επισφαλείς συνθήκες διαβίωσης τόσο των παιδιών όσο και των οικογενειών τους. Η άνοδος της παιδικής φτώχειας στην Ελλάδα έχει επιταχυνθεί τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα περίπου 440.000 παιδιά να ζουν σήμερα κάτω από το όριο της φτώχειας. Εκτιμάται ότι 20% των παιδιών (έναντι 4% το 2009) ζει σε οικογένειες που δεν είναι σε θέση να αγοράσουν τα αγαθά που είναι απαραίτητα για την εξασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης και, κατ' επέκταση, αντιμετώπιζον

προβλήματα σίτισης και προβλήματα στην κατοικία, όπως αδυναμία ικανοποιητικής θέρμανσης, συνθήκες υγρασίας, έλλειψη ζωτικού χώρου και ανεπαρκή φωτισμό. Οι παράγοντες αυτοί επιβαρύνουν σημαντικά την κατάσταση της υγείας των παιδιών. Η εικόνα της παιδικής και εφηβικής ψυχικής υγείας στην Ελλάδα της κρίσης είναι επίσης ζοφερή, καθώς ο αριθμός νέων κρουσμάτων αυξάνεται, ενώ οι δομές παροχής υπηρεσιών ψυχικής υγείας λειτουργούν υποστελεχωμένες και με μειωμένο εξειδικευμένο προσωπικό. Παράλληλα, οι υπηρεσίες και δομές για παιδιά με αναπηρίες και χρόνιες παθήσεις έχουν κατά κανόνα ασυλικό χαρακτήρα. Οι συμβουλευτικές υπηρεσίες και οι δομές κοινωνικής προστασίας και στήριξης της οικογένειας και του παιδιού σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο είναι σχεδόν ανύπαρκτες, με αποτέλεσμα η παιδική προστασία να εναπόκειται σταδιακά λιγότερο στο Κράτος και περισσότερο στον ιδιωτικό τομέα. Πρέπει, επίσης, να σημειωθεί η ανεπαρκής οργάνωση υπηρεσιών για τη διαχείριση περιστατικών κακοποίησης και παραμέλησης, που συμπληρώνεται από τη θεσμική απουσία πρόβλεψης οικογενειακών δικαστηρίων, πλαισιωμένων από κοινωνικούς λειτουργούς και ειδικούς ψυχικής υγείας. Τέλος, προβλήματα παρατηρούνται και στην εφαρμογή μέτρων «ανοικτής παιδικής

προστασίας», όπως η αναδοχή και η φιλοξενία, τα οποία δεν είναι επαρκώς θεσμοθετημένα στην Ελλάδα.

Ενόψει των ανωτέρω, η ΕΕΔΑ διατυπώνει τις Συστάσεις της, οι οποίες περιλαμβάνουν τη διάρθρωση Εθνικής Στρατηγικής για το Παιδί και την εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αποβλέποντας μεταξύ άλλων και στην ανάπτυξη μιας παιδοκεντρικής δημοσιονομικής πολιτικής (child budgeting). Η ΕΕΔΑ, επίσης, προκρίνει τη συνταγματική κατοχύρωση ενός εγγυημένου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για τα παιδιά, καθώς και την επικύρωση από την Ελληνική Δημοκρατία του τρίτου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου της ΔΣΔΠ σχετικά με τη διαδικασία αναφορών. Επιπλέον, η ΕΕΔΑ κρίνει αναγκαία την οριζόντια δικτύωση, τη συνεργασία και το συντονισμό μεταξύ των υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας, με έμφαση σε σημαντικές διαρθρωτικές αλλαγές και θεσμικά μέτρα που θέτουν σε προτεραιότητα την προστασία των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Τέλος, η ΕΕΔΑ τονίζει την αναγκαιότητα συλλογής από τις αρμόδιες ελληνικές Αρχές επαρκών στατιστικών στοιχείων και δεδομένων ικανών να της επιτρέψουν να αξιολογήσει την πρόοδο που επιτυγχάνεται ως προς την εφαρμογή των διατάξεων της ΔΣΔΠ.

Παρατηρήσεις σχετικά με την προστασία των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ατόμων (2014)

Δεδομένων των δημογραφικών αλλαγών στην Ευρώπη σε συνδυασμό με την αύξηση του προσδόκιμου ζωής του ανθρώπου, παρατηρείται σημαντική αύξηση του αριθμού των «ηλικιωμένων ατόμων» στις σύγχρονες κοινωνίες, δηλαδή – κατά την επικρατέστερη άποψη στο δυτικό κόσμο – των ανθρώπων άνω των 60-65 ετών. Λαμβάνοντας υπόψη την έλλειψη ενός οικουμενικής εμβέλειας δεσμευτικού χαρακτήρα νομικού κειμένου που να προστατεύει και να προάγει τα δικαιώματα των ηλικιωμένων, η ΕΕΔΑ διατυπώνει

προτάσεις και συστάσεις για την αποτελεσματική θεσμική προστασία αυτής της ιδιαίτερα ευάλωτης κοινωνικής ομάδας.

Σε διεθνές επίπεδο, ιδιαίτερα σημαντικό για την αναγνώριση των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων είναι το άρθρο 25, παρ. 1, της Οικουμενικής Διακήρυξης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, σχετικά με το δικαίωμα κάθε ανθρώπου σε βιοτικό επίπεδο ικανό να εξασφαλίσει στον ίδιο και την οικογένειά του υγεία και ευημερία. Εξίσου σημαντικό είναι το άρθρο 9 του Διεθνούς Συμφώνου για τα

Οικονομικά, Κοινωνικά και Μορφωτικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΜΔ) σχετικά με το δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλεια, όπως και το Γενικό Σχόλιο αριθ. 6 της Επιτροπής των ΗΕ για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα σχετικά με τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα των ηλικιωμένων ατόμων. Δεν είναι λίγα δε τα συμβατικά κείμενα των ΗΕ που κάνουν ειδική αναφορά στην απαγόρευση κάθε διάκρισης λόγω ηλικίας. Επιπρόσθετα, σημαντική είναι η συμβολή και αρκετών μη δεσμευτικού χαρακτήρα κειμένων πολιτικής για τους ηλικιωμένους, όπως το Διεθνές Σχέδιο Δράσης της Βιέννης για τη Γήρανση, η Διακήρυξη για τη Γήρανση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ και το Παγκόσμιο Σχέδιο Δράσης της Μαδρίτης για τη Γήρανση.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ιδιαίτερη μέριμνα για την κοινωνική προστασία των ηλικιωμένων ατόμων λαμβάνεται στο άρθρο 23 του Αναθεωρημένου ΕΚΧ και στο άρθρο 4 του Πρόσθετου Πρωτόκολλου στον ΕΚΧ, καθώς επίσης και στις Συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών και της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης. Συναφώς, η ηλικία περιλαμβάνεται μεταξύ των απαγορευμένων λόγων διάκρισης που ορίζονται στο άρθρο 21 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔ), ενώ το άρθρο 25 ΧΘΔ κάνει ρητή αναφορά στο δικαίωμα των ηλικιωμένων προσώπων να διάγουν μια αξιοπρεπή και ανεξάρτητη ζωή και να συμμετέχουν στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο.

Σε εθνικό επίπεδο, η προστασία και ο σεβασμός των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ατόμων κατοχυρώνονται συνταγματικά, στο άρθρο 21, παρ. 3, του ελληνικού Συντάγματος, και νομοθετικά, είτε μέσω της μεταφοράς στην ελληνική έννομη τάξη του περιεχομένου σχετικών Οδηγιών είτε μέσω ειδικότερων νομοθετικών διατάξεων που ρυθμίζουν ζητήματα που άπτονται της κοινωνικής προστασίας των ηλικιωμένων ατόμων.

Υπό το φως των ανωτέρω, εγείρεται ο προβληματισμός κατά πόσο, στις παρούσες

συνθήκες βαθιάς και παρατεταμένης οικονομικής κρίσης, η μέριμνα που λαμβάνεται για τα ηλικιωμένα άτομα ανταποκρίνεται στις προαναφερθείσες αρχές του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου. Στην Ελλάδα, η περιστολή ή κατάργηση των κοινωνικών δαπανών και ο συνακόλουθος περιορισμός της πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη και κοινωνική φροντίδα έχουν οδηγήσει σε σημαντική υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των ηλικιωμένων. Επίσης, ο παράγοντας «ηλικία» συγκαταλέγεται μεταξύ των πιο διαδεδομένων μορφών διακρίσεων στην Ελλάδα, ιδίως όσον αφορά διακρίσεις στην αγορά εργασίας.

Ενόψει τούτων, η ΕΕΔΑ τονίζει ότι αυτό που κυρίως αρνείται η εποχή μας στους ηλικιωμένους είναι η ισότιμη συμμετοχή τους στα κοινά, λόγω της εργασιακής και κοινωνικοασφαλιστικής ανασφάλειας και της στροφής των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών στην ψηφιακή τεχνολογία, οδηγώντας τους σε σταδιακή απομόνωση και υποβάθμιση. Ειδικότερα ως προς τα άτομα της «τέταρτης ηλικίας», η βιολογική φθορά, οι ασθένειες και η αύξηση των ατυχημάτων συντελούν στην αδυναμία αυτοεξυπηρέτησής τους. Σε αυτό το πλαίσιο, κατά την ΕΕΔΑ, είναι θεμελιώδους σημασίας η ενίσχυση από το ελληνικό Κράτος της αυτονομίας των ηλικιωμένων και η ενθάρρυνση της κοινωνικής συμμετοχής τους, μέσω της ενίσχυσης των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων τους και της ένταξης υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας σε ένα πλαίσιο δωρεάν δημόσιων παροχών. Επιπρόσθετα, η ΕΕΔΑ εκφράζει τις ανησυχίες της σχετικά με το παραδοσιακό πατερναλιστικό πρότυπο σχέσεων ασθενούς-ιατρού, που δεν έχει εγκαταλειφθεί ακόμα πλήρως στην Ελλάδα, και την συνακόλουθη παρακώλυση του δικαιώματος κάθε ηλικιωμένου ατόμου σε συναίνεση κατόπιν ενημέρωσης στη φροντίδα υγείας, καθώς και σχετικά με την ελλιπή προστασία των ηλικιωμένων ατόμων από τη βία και την κακοποίηση.

Η ΕΕΔΑ παρατηρεί, επίσης, ότι τα κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα των ηλικιωμένων έχουν

πληγεί σοβαρά στην Ελλάδα λόγω των κοινωνικο-ασφαλιστικών παρεμβάσεων και περικοπών στο πλαίσιο των αλληπάλληλων μέτρων λιτότητας. Όπως επισημαίνει η ΕΕΚΔ, η Ελλάδα δεν έχει ακόμα καταδείξει έμπρακτη προσπάθεια για τη διατήρηση ενός επαρκούς επιπέδου προστασίας για τις πιο ευάλωτες ομάδες της κοινωνίας, αποστερώντας έτσι ένα κομμάτι του πληθυσμού από ουσιώδες μέρος της πηγής διαβίωσής του. Στην ίδια κατεύθυνση, η ΔΟΕ διαπιστώνει ότι τα ισχύοντα κατώτατα όρια συντάξεων δεν επαρκούν για την πρόληψη της φτώχειας των ηλικιωμένων. Οι περικοπές των συντάξεων επιβαρύνουν όχι μόνο το βιοτικό επίπεδο των συνταξιούχων, αλλά και των άνεργων μελών της οικογένειάς τους, τα οποία οι τελευταίοι ενδέχεται να συντηρούν, δεδομένου ότι τα εισοδήματα από συντάξεις αποτελούν τη βασική ή μοναδική στήριξη ενός εκ των δύο νοικοκυριών στην Ελλάδα.

Ενόψει των ανωτέρω, η ΕΕΔΑ εφιστά την προσοχή της Πολιτείας στην αναδιαμόρφωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλειας και την αναδιάρθρωση του φορολογικού συστήματος, σύμφωνα με τις αρχές της ίσης μεταχείρισης, της διαγενεακής αλληλεγγύης και

της φορολογικής ισότητας. Συναφώς, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει τη σημασία της διασφάλισης του δικαιώματος στην εργασία, την υγεία και τη φροντίδα προς το σκοπό της πλήρους εφαρμογής του δικαιώματος των ηλικιωμένων ατόμων στο σεβασμό της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της σωματικής και πνευματικής ευεξίας και της ιδιωτικής και οικογενειακής τους ζωής. Ενθαρρύνει, επίσης, την ενίσχυση της δυνατότητας των ηλικιωμένων ατόμων για αλληλεπίδραση με το περιβάλλον τους και της πλήρους συμμετοχής τους σε κοινωνικά, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά δρώμενα, καθώς και στην πολιτική ζωή. Προς την κατεύθυνση αυτή, η ΕΕΔΑ τονίζει την ανάγκη καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και των κοινωνικών διακρίσεων λόγω ηλικίας. Τέλος, η ΕΕΔΑ ενθαρρύνει τη συμβολή της Ελλάδας στην υιοθέτηση ενός δεσμευτικού διεθνούς κειμένου για τα δικαιώματα των ηλικιωμένων, που θα συμβάλλει στην αποτελεσματική και συστηματική παρακολούθηση της εφαρμογής των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων από τους αρμόδιους διεθνείς και εθνικούς φορείς καθώς και στην ευαισθητοποίηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης σε συναφή θέματα.

Παρεμβάσεις της ΕΕΔΑ ενόπιον διεθνών οργάνων για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου

[Παρατηρήσεις](#) ενόψει της εξέτασης της 27^{ης} Ελληνικής Έκθεσης για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (Άρθρα 3, 11, 12, 13 και 14) και της 11^{ης} Ελληνικής Έκθεσης για την εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (Άρθρο 4) (Περίοδος Αναφοράς 1.1.2012 – 31.12.2015 (2017) [στην αγγλική γλώσσα]

Ενόψει της εξέτασης της 27^{ης} Ελληνικής Έκθεσης για την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΕΚΧ) και της 11^{ης} Ελληνικής Έκθεσης για την εφαρμογή του Πρόσθετου

Πρωτοκόλλου του ΕΚΧ, η ΕΕΔΑ υπέβαλε τις παρατηρήσεις της, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στο δικαίωμα στην υγεία και στο δικαίωμα στην

κοινωνική ασφάλεια και την κοινωνική προστασία.

Ξεκινώντας με κάποιες γενικές παρατηρήσεις, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει την στήριξη της Ελλάδας στη Διαδικασία του Τορίνο και επισημαίνει ότι η στήριξη αυτή θα πρέπει να είναι διαρκής και αποτελεσματική. Υπογραμμίζεται ότι η Ελλάδα αντιμετωπίζει μια πρωτοφανή οικονομική κρίση και έναν παρεπόμενο καταϊγισμό μέτρων λιτότητας που επιδεινώνει το γενικό αίσθημα ανασφάλειας. Ωστόσο, διαπιστώνεται ότι δεν έχει υπάρξει καμία αξιολόγηση των επιπτώσεων στα δικαιώματα του ανθρώπου των μέτρων που έχουν υιοθετηθεί λόγω της οικονομικής κρίσης, όπως επίσης και ότι το Κράτος δεν έχει συμμορφωθεί με τις αποφάσεις της ΕΕΚΔ σχετικά με τα μέτρα λιτότητας ούτε έχει ακολουθήσει παρόμοιες παρατηρήσεις της Επιτροπής Εμπειρογνομώνων για την Εφαρμογή των Συμβάσεων και των Συστάσεων της ΔΟΕ. Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ επιδοκιμάζει την επικύρωση του Αναθεωρημένου ΕΚΧ από το ελληνικό Κράτος και καλεί το τελευταίο να λάβει υπόψη τις υποχρεώσεις του υπό τον Αναθεωρημένο ΕΚΧ όταν θεσπίζει νέες νομοθετικές διατάξεις.

Στη συνέχεια, ακολουθούν πιο συγκεκριμένες παρατηρήσεις σχετικά με την εφαρμογή του Άρθρου 3 στην Ελλάδα. Σε αυτό το πλαίσιο, σημειώνεται αρχικά ότι οι αρμόδιες Αρχές παραλείπουν να δημοσιεύουν σε τακτική βάση αντιπροσωπευτικά στοιχεία σχετικά με τα εργασιακά ατυχήματα και τις επαγγελματικές ασθένειες, τα οποία θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως βάση για την πρόληψη των κινδύνων στην εργασία και να διευκολύνουν τη θέση σε προτεραιότητα εθνικών στρατηγικών μέτρων. Περαιτέρω, επισημαίνονται διάφοροι παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την υγεία και την ασφάλεια την τρέχουσα περίοδο ύφεσης, όπως η ύπαρξη κοινωνικών ανισοτήτων, ιδίως όσον αφορά τους αδήλωτους εργαζόμενους, και η αποδυνάμωση του θεσμικού ρόλου των συνδικαλιστικών οργανώσεων και της διαπραγματευτικής τους δύναμης, ιδίως ως

προς το εύρος και τη δεσμευτική ισχύ των συλλογικών συμβάσεων εργασίας. Ενόψει τούτων, προτείνεται η αναδιαμόρφωση της διαδικασίας σύναψης εθνικών γενικών συλλογικών συμβάσεων καθώς και του εύρους και περιεχομένου τους. Ως προς την ασφάλεια υγείας, η ΕΕΔΑ σημειώνει ότι η μεταρρύθμιση η οποία ενοποίησε όλα τα ασφαλιστικά ταμεία υγείας και πρόνοιας σε ένα κεντρικό ταμείο υγείας, τον ΕΟΠΥΥ, επέφερε μια σειρά άμεσων μέτρων που κατέληξαν να μεταφέρουν μέρος των δαπανών στον ασφαλιζόμενο πληθυσμό.

Η ΕΕΔΑ εκφράζει τις έντονες ανησυχίες της για τις επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας στο δικαίωμα στην υγεία, σημειώνοντας τον αυξημένο αριθμό αυτοκτονιών, τη μείωση της ασφαλιστικής κάλυψης υγείας του πληθυσμού, τις περικοπές στο σύστημα παροχής δημόσιας υγειονομικής περίθαλψης και την κρίσιμη υποστελέχωσή του, την αύξηση της παιδικής φτώχειας και την ανεπαρκή σίτιση, την ιδιαίτερα σημαντική αύξηση της ζήτησης υπηρεσιών υγείας σε συνδυασμό με την απότομη μείωση των σχετικών δαπανών και του εξειδικευμένου προσωπικού, όπως και την ανεπάρκεια των υπηρεσιών και των δομών για τα παιδιά με αναπηρία και χρόνιες ασθένειες. Επιπλέον, οι ελλείψεις ως προς τη διερμηνεία και την πολιτιστική διαμεσολάβηση στην Ελλάδα παρεμποδίζουν την αποτελεσματική πρόσβαση των αλλοδαπών υπηκόων σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και, ως εκ τούτου, προτείνεται η αναδιαμόρφωση του γενικού θεσμικού πλαισίου που καταλαμβάνει τους μεταφραστές και τους διερμηνείς. Περαιτέρω, σοβαρές ανησυχίες ανακύπτουν σχετικά με τον αποκλεισμό – με κάποιες εξαιρέσεις – των μεταναστών χωρίς άδεια παραμονής από ιατρική φροντίδα πέραν της αναγκαίας σε επείγοντα περιστατικά, την πρωτοφανή αύξηση της εισροής προσφύγων και αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα σε συνδυασμό με την περιορισμένη δυνατότητα του ελληνικού συστήματος υγείας να τους παρέχει επαρκή περίθαλψη κατά την είσοδό τους στη Χώρα, την κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων και την

περιορισμένη διαθεσιμότητα αγωγών κατά του HIV. Αυτό που σημειώνεται ως θετικό βήμα είναι η απόσυρση του μέτρου 39Α του νόμου για την υγεία, που επέτρεπε στις αρχές να κάνουν υποχρεωτικές εξετάσεις για HIV στους πολίτες με τη βοήθεια των δυνάμεων ασφαλείας.

Ως προς το δικαίωμα σε κοινωνική ασφάλιση, οι βασικές παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ επικεντρώνονται στην ύπαρξη ενός βιώσιμου συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, ενός ικανοποιητικού βιοτικού επιπέδου, ενός μηχανισμού αξιολόγησης των επιπτώσεων στο δικαίωμα κοινωνικής ασφάλισης καθώς και τη θέσπιση μέτρων για την αποτελεσματική προστασία του σε περιόδους ανθρωπιστικής κρίσης οφειλόμενης σε μέτρα λιτότητας. Σε αυτό το πλαίσιο, σημειώνεται ότι η τροποποίηση του Ν 4387/16 για τις συντάξεις δεν εγγυάται τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος, καθώς διέπεται από μέτρα με προσανατολισμό οικονομικό αντί για μέτρα που στοχεύουν στη διασφάλιση της ασφαλιστικής κάλυψης και της λειτουργικής αποτελεσματικότητας. Περαιτέρω, σημειώνεται ότι η άδικη και δυσανάλογη μείωση των συντάξεων έχει οδηγήσει χιλιάδες συνταξιούχους στη φτώχεια, ενώ η υπάρχουσα κάλυψη και το επίπεδο κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και η παροχή κοινωνικών επιδομάτων είναι ανεπαρκή για την εξασφάλιση ενός αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου. Κατά τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης, το ελληνικό Κράτος δεν προέβη σε μελέτη της συμβατότητας αυτών των μέτρων με τις εγγυήσεις του Ελληνικού Συντάγματος, ούτε αξιολόγησε με βάση λεπτομερή στοιχεία τις επιπτώσεις των μέτρων στην απόλαυση του δικαιώματος κοινωνικής ασφάλισης. Παράλληλα, ο αριθμός των ατόμων που έχουν πρόσβαση σε κοινωνική ασφάλιση διαρκώς μειώνεται, καθώς οι μεταρρυθμίσεις είτε κατήργησαν ολοκληρωτικά διάφορες παροχές είτε κατέστησαν τους σχετικούς όρους τόσο αυστηρούς ώστε πολύ λίγοι πια δικαιούνται την παροχή κοινωνικών επιδομάτων, γεγονός που καθιστά τα μέτρα για την αντιμετώπιση της

οφειλόμενης στα μέτρα λιτότητας ανθρωπιστικής κρίσης ανεπαρκή για την αποτελεσματική προστασία του δικαιώματος στην κοινωνική ασφάλιση.

Τέλος, σε ό,τι αφορά στα δικαιώματα των ηλικιωμένων ατόμων, η ΕΕΔΑ παρατηρεί ότι αυτό που κυρίως στερούνται οι ηλικιωμένοι είναι η ίση συμμετοχή τους στη δημόσια ζωή, οδηγούμενοι έτσι σε σταδιακή απομόνωση και υποβάθμιση. Ενόψει τούτου, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει τη σημασία της ενθάρρυνσης της κοινωνικής συμμετοχής των ηλικιωμένων ατόμων και της ενίσχυσης της αυτονομίας τους και καλωσορίζει καλές πρακτικές που εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα, όπως τα προγράμματα «Βοήθεια στο σπίτι» και «Τηλεβοήθεια στο σπίτι». Ακόμη, όσον αφορά τη φροντίδα υγείας, παρατηρείται ότι το παραδοσιακό «πατερναλιστικό» μοντέλο της σχέσης ιατρού-ασθενή που επικρατεί ακόμα στην Ελλάδα, σε συνδυασμό με την περιορισμένη αυτονομία των ηλικιωμένων ατόμων, εμποδίζει και σε πολλές περιπτώσεις καθιστά πρακτικά αδύνατη την πλήρη απόλαυση του δικαιώματος των ηλικιωμένων στην εξατομικευμένη πληροφόρηση και την – κατόπιν ενημέρωσης – συναίνεσή τους. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ τονίζει την άμεση σύνδεση πληροφόρησης και συναίνεσης και υπογραμμίζει την απαραίτητη προϋπόθεση της συναίνεσης του ασθενή πριν τη διενέργεια ιατρικών πράξεων ως θεμελιώδες δικαίωμα του ασθενή και ουσιώδη υποχρέωση του ιατρού. Εξετάζεται, επίσης, το ζήτημα της κακοποίησης των ηλικιωμένων και παρατηρείται ότι τα στοιχεία για τέτοιες περιπτώσεις είναι εξαιρετικά περιορισμένα στην Ελλάδα, ενώ η παρακολούθησή τους είναι ανεπαρκής ή ανύπαρκτη. Τέλος, ως προς την απαγόρευση των διακρίσεων, παρατηρείται ότι όχι μόνο είναι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο στην Ελλάδα ανεπαρκές για την αντιμετώπιση των διακρίσεων λόγω ηλικίας, αλλά και πολλά από τα μέτρα λιτότητας που έχουν υιοθετηθεί, ιδίως όσα αφορούν την εργασία και την κοινωνική ασφάλιση, συνεπάγονται διακριτική μεταχείριση

Γραπτές Παρατηρήσεις σχετικά με την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων στην Ελλάδα (2016) [στην αγγλική γλώσσα]

Η ΕΕΔΑ, στις γραπτές παρατηρήσεις που υπέβαλε στην Επιτροπή για την Κατάργηση των Φυλετικών Διακρίσεων σχετικά με την κοινή εικοστή και εικοστή πρώτη περιοδική έκθεση της Ελλάδας για την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για την Κατάργηση κάθε μορφής Φυλετικών Διακρίσεων, υπενθυμίζει ότι τα μέτρα λιτότητας απροσδιόριστης διάρκειας παραβιάζουν διατάξεις του διεθνούς και Ευρωπαϊκού δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου και, περαιτέρω, ότι οι δημοσιονομικές ρυθμίσεις των Διεθνών Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων δεν δύνανται να παρακάμπτουν την υποχρέωση σεβασμού του διεθνούς και Ευρωπαϊκού δικαίου των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα ευρωπαϊκά όργανα, όπως και όργανα των Ηνωμένων Εθνών, σε συμφωνία με τις εκθέσεις της ΕΕΔΑ, έχουν εκφράσει σοβαρές ανησυχίες σχετικά με τις επιπτώσεις των αδιάκοπων μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου στην Ελλάδα και, συγκεκριμένα, την αποδόμηση του κοινωνικού κράτους, τη διάδοση εξτρεμιστικών και μισαλλόδοξων στοιχείων στην κοινωνία και την ανικανότητα του ελληνικού Κράτους να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του όσον αφορά τα δικαιώματα του ανθρώπου στο πλαίσιο της μετανάστευσης και διαχείρισης των προσφυγικών ροών.

Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ χαιρετίζει το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ενσωμάτωση των Ελλήνων Ρομά και το Αναθεωρημένο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τη μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου και της διαχείρισης της μετανάστευσης, το οποίο περιλάμβανε στοιχεία νομοθετικής και πολιτικής φύσης.

Η ΕΕΔΑ, επίσης, εστιάζει στο Ν 3304/2005 για την Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού, επισημαίνοντας ότι δεν περιέχει πολλές από τις Συστάσεις της ΕΕΔΑ και ότι πρέπει να αναθεωρηθεί προκειμένου, μεταξύ άλλων, να περιλάβει στους πιθανούς λόγους διακρίσεων το χρώμα, την ιθαγένεια και τη γλώσσα, να προβλέπει ευθεία υποχρέωση όλων των δημόσιων αρχών για την πρόληψη των διακρίσεων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, να καταστήσει δυνατή την προσφυγή των ΜΚΟ στη δικαιοσύνη χωρίς να εκπροσωπούν κάποιο συγκεκριμένο θύμα, να επιτρέψει στο Συνήγορο του Πολίτη να προσφεύγει στη δικαιοσύνη, να συμμετέχει και να παρεμβαίνει σε δίκες και να δέχεται καταγγελίες από τον ιδιωτικό τομέα σχετικά με τις φυλετικές διακρίσεις, καθώς και να θεσπίζει Επιτροπή για την Ίση Μεταχείριση και ανεξάρτητες αρχές Επιθεώρησης Εργασίας.

Η ΕΕΔΑ έχει ευρέως διατυπώσει παρατηρήσεις σχετικά με τα άρθρα 2 και 7 της Σύμβασης, για θέματα που αφορούν την εφαρμογή του Ιερού Μουσουλμανικού Νόμου (Σαρία) αντί του Ελληνικού Αστικού Κώδικα σε οικογενειακά και κληρονομικά ζητήματα, ιδίως όσον αφορά γυναίκες στη Θράκη, την κατάσταση των Ρομά στην Ελλάδα – ως προς το Ολοκληρωμένο Σχέδιο Δράσης για την κοινωνική ένταξη των Ελλήνων Ρομά, την εκκρεμή καταγραφή του πληθυσμού τους και τα δικαιώματα των γυναικών και παιδιών Ρομά –, το Ν 3896/2010 για την εφαρμογή της αρχής της ισότητας των φύλων στην απασχόληση και την εργασία στην Ελλάδα και την ίση συμμετοχή τους στην πολιτική και δημόσια ζωή, σε ζητήματα οικογενειακού δικαίου, στην ενσωμάτωση της διάστασης του

φύλου και στη νομική αναγνώριση του φύλου. Η ΕΕΔΑ έχει, επίσης, διατυπώσει σχόλια για θέματα που αφορούν την ενδοοικογενειακή βία και τη βία κατά γυναικών, χαιρετίζοντας το Ν 3500/2006 για την «Αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας και άλλες διατάξεις», και έχει αναφερθεί σε εχέγγυα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των μεταναστών και σε μέτρα για την προώθηση της κοινωνικής τους ενσωμάτωσης στους τομείς της εργασίας, κατοικίας και πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, όπως και στην προστασία των προσφύγων και αιτούντων διεθνή προστασία ως προς τις συνθήκες κράτησης των αλλοδαπών εν αναμονή απέλασης, επισημαίνοντας την ανάγκη αναδιάρθρωσης του ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου και του Κανονισμού Δουβλίνο III. Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ εστιάζει στο ζήτημα της εμπορίας ανθρώπων, κατά της οποίας έχουν ληφθεί προστατευτικά μέτρα υπό τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και τα Πρωτόκολλα αυτής, τους νόμους, τις Οδηγίες της ΕΕ και τις Συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης που έχει ήδη υπογράψει η Ελλάδα.

Επιπλέον, η ΕΕΔΑ έχει υποβάλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με το άρθρο 4 της Σύμβασης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία τμημάτων και γραφείων για την αντιμετώπιση της ρατσιστικής βίας με σκοπό την καταγραφή και διερεύνηση περιστατικών με πιθανά ρατσιστικά κίνητρα, γεγονός που θα μπορούσε

να διευκολύνει τη διαμόρφωση ποινικής αντιρατσιστικής νομοθεσίας. Σε αυτό το πλαίσιο, και λόγω της απουσίας ενός επίσημου και αποτελεσματικού συστήματος συλλογής στοιχείων και της ανάγκης συντονισμού των υπηρεσιών που καταγράφουν με δική τους πρωτοβουλία περιστατικά ρατσιστικής βίας, η ΕΕΔΑ σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες θέσπισε στα μέσα του 2011 το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας.

Τέλος, η ΕΕΔΑ έχει, επίσης, υποβάλει τις παρατηρήσεις της σχετικά με το άρθρο 5, για το δικαίωμα στην προσωπική ασφάλεια και την προστασία από το Κράτος ενάντια στη βία και τη σωματική βλάβη, διατυπώνοντας σχόλια για συγκεκριμένα ζητήματα πολιτικών και ατομικών δικαιωμάτων, όπως και σχετικά με το άρθρο 7, για την εκπαίδευση – ιδίως των αστυνομικών – σε θέματα δικαιωμάτων του ανθρώπου και απαγόρευσης των διακρίσεων. Όσον αφορά το άρθρο 6, η ΕΕΔΑ μνημονεύει το έργο της ως Εθνικού Θεσμού για την προώθηση και την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ), αναφέροντας μεταξύ άλλων ότι σημείο αναφοράς για τη σύστασή της αποτελούν οι Αρχές των Παρισίων που υιοθετήθηκαν από τον ΟΗΕ, καθώς και ότι έχει διατηρήσει τη διαπίστευσή της ως Θεσμού με καθεστώς «Α» για περίπου 20 χρόνια.

[Παρατηρήσεις](#) στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών (Επιτροπή): Έκθεση Εθνικού Θεσμού για την προώθηση και την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ) επί της 2^{ης} Δεύτερης Περιοδικής Έκθεσης της Ελληνικής Δημοκρατίας για το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ) (2015) [στην αγγλική γλώσσα]

Η ΕΕΔΑ υποβάλλει τις παρατηρήσεις της στην Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σχετικά με την δεύτερη περιοδική έκθεση της Ελλάδας για το ΔΣΑΠΔ. Η συγκεκριμένη έκθεση λαμβάνει υπόψη τις απαντήσεις της Ελλάδας στον Κατάλογο Θεμάτων και αποτελεί συνέχεια της

προηγούμενης σχετικής με τον Κατάλογο Θεμάτων έκθεσής μας, που εστάλη στην Επιτροπή το Δεκέμβριο του 2014. Πραγματεύεται το γενικότερο νομικό πλαίσιο, τις πολιτικές και πρακτικές στην Ελλάδα, τη

σχέση τους με τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και τις επιπτώσεις τους σε αυτά.

Η υποβολή της έκθεσης λαμβάνει χώρα σε μια περίοδο κατά την οποία η Ελλάδα εισέρχεται στον έκτο χρόνο μιας σοβαρής οικονομικής κρίσης, με σημαντικό αντίκτυπο στην ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών στον εργασιακό χώρο. Η ΕΕΔΑ εκφράζει τις ανησυχίες της σχετικά με τα υψηλά ποσοστά ανεργίας ιδίως για τις γυναίκες και τους νέους, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα. Σημειώνει, επίσης, την ανεπαρκή συμμόρφωση στην πράξη με τις προβλέψεις της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, όπως και την αύξηση των περιστατικών ρατσισμού και ξеноφοβίας στην Ελλάδα, όπως εκτέθηκε από το Δίκτυο Καταγραφής Περιστατικών Ρατσιστικής Βίας.

Επιπρόσθετα, η ΕΕΔΑ εφιστά την προσοχή στην εφαρμογή των νόμων σχετικά με το δικαίωμα στη ζωή, καθώς και σε ζητήματα σχετικά με τη βία κατά γυναικών, συμπεριλαμβανομένης της ενδοοικογενειακής βίας, και την απαγόρευση των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Πιο συγκεκριμένα, ο Ν 3500/2006 για την καταπολέμηση της ενδοοικογενειακής βίας, παρότι ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο, δεν αντιμετωπίζει πλήρως και αποτελεσματικώς κατά την εφαρμογή του την ενδοοικογενειακή βία, καθώς δεν ποινικοποιεί όλες τις παραβιάσεις. Συνεπώς, η Ελλάδα

καλείται να βελτιώσει τη νομοθεσία της και να λάβει μέτρα για την ευαισθητοποίηση στο θέμα της ενδοοικογενειακής βίας και την προστασία των θυμάτων. Άλλα σημαντικά θέματα που εξέτασε η ΕΕΔΑ είναι η εμπορία ανθρώπων, η μεταχείριση των αλλοδαπών και η προστασία των παιδιών.

Πιο συγκεκριμένα, έχουν ανακύψει επείγοντα ζητήματα λόγω της πρωτοφανούς προσφυγικής κρίσης που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, τα οποία απαιτούν την ανάληψη δραστικών και αποτελεσματικών ενεργειών, όπως τη βελτίωση της μεταχείρισης των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο γενικότερα, ως προς τα δικαιώματά τους και τις συνθήκες κράτησής τους, τις αναγκαίες μεταβολές και μεταρρυθμίσεις στο Σύστημα Ασύλου, και την προστασία των ασυνόδευτων ανηλίκων, για τα οποία η ΕΕΔΑ έχει υποβάλει σχετικές συστάσεις.

Τέλος, σχετικά με την ελευθερία του λόγου και του συνεταιρίζεσθαι, η ΕΕΔΑ έχει κατακρίνει τον αυξανόμενο αριθμό περιστατικών βίας κατά δημοσιογράφων κατά τη διάρκεια διαδηλώσεων και έχει ζητήσει την ενίσχυση του νομικού πλαισίου για την αποτελεσματική προστασία της ελευθερίας έκφρασης, της ελευθερίας του τύπου και του δικαιώματος στην πληροφόρηση.

Παρατηρήσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού της Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης των Κρατών (Universal Periodic Review, UPR) (2015) [στην αγγλική γλώσσα]

Η υποβολή των Παρατηρήσεων της ΕΕΔΑ στο Συμβούλιο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Ηνωμένων Εθνών, στο πλαίσιο του μηχανισμού της Οικουμενικής Περιοδικής Αξιολόγησης των κρατών, λαμβάνει χώρα σε μια περίοδο όπου η Ελλάδα εξακολουθεί να μαστίζεται από την οικονομική κρίση και τις διαρκείς επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας, το

δυσανάλογο αντίκτυπο των οποίων η ΕΕΔΑ έχει επανειλημμένα επισημάνει. Η ΕΕΔΑ έχει καταδικάσει κάθε διάκριση για λόγους που συνδέονται με την ηλικία, το φύλο, το σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου στον εργασιακό τομέα, και έχει επίσης εκφράσει τη λύπη της ως προς τα ευρήματα φορέων παρακολούθησης σχετικά

με ρατσιστικές και ξενοφοβικές πράξεις. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ έχει επιδοκιμάσει διάφορες πρωτοβουλίες και σχέδια δράσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ενώ επαναλαμβάνει ότι αυτά πρέπει να περιλαμβάνουν ακριβείς στόχους προκειμένου να παρακολουθείται αποτελεσματικά η εφαρμογή τους.

Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ έχει επανειλημμένα εξετάσει διάφορες πτυχές του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, της θρησκευτικής ελευθερίας και της ελευθερίας σκέψης, του δικαιώματος στη ζωή, την προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, του δικαιώματος στην υγεία, καθώς και του δικαιώματος στην εργασία και την κοινωνική

προστασία. Αυτά τα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες πρέπει να εξετάζονται ακόμη πιο διεξοδικά υπό το φως της πρωτοφανούς προσφυγικής κρίσης που αντιμετωπίζει η Ελλάδα, ιδίως αναφορικά με τα δικαιώματα των μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων διεθνή προστασία, χωρίς να εξαιρούνται βέβαια ο πληθυσμός των Ρομά και άλλες μειονότητες. Έχοντας εκφράσει τις βαθύτατες ανησυχίες της για τις επαναλαμβανόμενες τραγωδίες στη θάλασσα και την απώλεια ανθρώπινων ζωών στη Μεσόγειο, η ΕΕΔΑ τονίζει τις αδυναμίες του Συστήματος Ασύλου και καλεί τις ελληνικές Αρχές να συμμορφωθούν με τις συστάσεις των διεθνών οργάνων

Γραπτές Παρατηρήσεις σχετικά με τη Δεύτερη Περιοδική Έκθεση της Ελληνικής Δημοκρατίας για την εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ) (2015) [στην αγγλική γλώσσα]

Η ΕΕΔΑ παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή και ανησυχία τον αντίκτυπο των μέτρων λιτότητας σε θεμελιώδη, ιδίως κοινωνικά δικαιώματα, και έχει υποβάλει τις παρατηρήσεις της στο Υπουργείο Εξωτερικών, αφού εξέτασε το περιεχόμενο του Σχεδίου της Δεύτερης Περιοδικής Έκθεσης της Ελληνικής Δημοκρατίας σχετικά με την εφαρμογή του Διεθνούς Συμφώνου για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΚΠΔ).

Η ΕΕΔΑ τονίζει κυρίως ότι η υποβολή της Έκθεσης για την εφαρμογή του ΔΣΟΚΠΔ λαμβάνει χώρα σε μια περίοδο κατά την οποία η Ελλάδα μαστίζεται από την οικονομική κρίση, κατά τη διάρκεια της οποίας η ΕΕΔΑ έχει επανειλημμένα εξετάσει όλες τις θεματικές ενότητες που επηρεάζονται από τα μέτρα λιτότητας, σχετικά με ζητήματα που αφορούν την ανεργία, τη μείωση μισθών, τις διακρίσεις που συνδέονται με το φύλο και την ηλικία, καθώς και άλλες παραβιάσεις οικονομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων. Συναφώς, η ΕΕΔΑ έχει ζητήσει εύλογα ωράρια εργασίας, αργίες και ετήσιες άδειες με αποδοχές, περίοδο

εβδομαδιαίας ανάπαυσης, αξιοπρεπή αμοιβή, έγκαιρη ειδοποίηση για τη λύση της σχέσης εργασίας, οριοθέτηση των περικοπών στους μισθούς και δικαίωμα των εργαζομένων να συμμετάσχουν στον καθορισμό και τη βελτίωση των συνθηκών και του περιβάλλοντος εργασίας. Η ΕΕΔΑ έχει υπογραμμίσει τους περιορισμούς του εύρους των κοινωνικών δικαιωμάτων και τα αυξανόμενα εμπόδια στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη των ατόμων των οποίων τα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί, ως δύο κρίσιμα ζητήματα που επηρεάζουν όλα τα υπό εξέταση δικαιώματα.

Περαιτέρω, η ΕΕΔΑ υπογραμμίζει την ανάγκη διασφάλισης του δικαιώματος κοινωνικής ασφάλισης και ασφάλειας για τους ηλικιωμένους, μέσω της ανάληψης δράσεων για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης και του φορολογικού συστήματος προς την κατεύθυνση μιας δικαιότερης κατανομής των φορολογικών βαρών. Η διαρκής συρρίκνωση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης όσον αφορά το εύρος της κάλυψης και τις παροχές,

καθώς και οι περικοπές στις βασικές συντάξεις από τους οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης έχουν επηρεάσει όλους τους κλάδους της κοινωνικής ασφάλισης και έχουν οδηγήσει ακόμα και στην υποβάθμιση του συνολικού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Τέλος, η ΕΕΔΑ δράττεται της ευκαιρίας να εξετάσει ορισμένα σημαντικά ζητήματα σχετικά με το συνδυασμό επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, την προστασία της

μητρότητας, της ψυχικής υγείας και του δικαιώματος στην υγεία και φροντίδα των ηλικιωμένων ατόμων και έχει υποβάλει προτάσεις προκειμένου να εξασφαλισθεί επαρκής και άμεση πρόσβαση στα δικαιώματα αυτά. Τέλος, η ΕΕΔΑ έχει εκφράσει τις έντονες ανησυχίες της σχετικά με τις υπηρεσίες και τις δομές για τα παιδιά με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις, όπως τα ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται σε νέους με ειδικές ανάγκες, τα οποία διέπονται από θεσμικά κενά στην ελληνική νομοθεσία.

Παρατηρήσεις σχετικά με την 24^η Έκθεση της Ελληνικής Δημοκρατίας για την εφαρμογή του ΕΚΧ και την 9^η Έκθεση της Ελληνικής Δημοκρατίας για την εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου του ΕΚΧ (2014) [στην αγγλική γλώσσα]

Η ΕΕΔΑ έχει ήδη στο παρελθόν εκφράσει την ανησυχία της για θέματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΕΚΧ) και του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου του, ενώ έχει απευθύνει σχετικές γνώμες και συστάσεις στα αρμόδια Υπουργεία. Το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας προώθησε ένα αντίγραφο των δύο Εκθέσεων (24^η Έκθεση για την εφαρμογή του ΕΚΧ και 9^η Έκθεση για την εφαρμογή του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου του ΕΚΧ) και η ΕΕΔΑ υπέβαλε τις παρατηρήσεις και προτάσεις της απευθείας στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων (ΕΕΚΔ).

Η ΕΕΔΑ εκφράζει τη βαθύτατη ευγνωμοσύνη της προς την ΕΕΚΔ, καθώς και προς διάφορα Ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα, όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης, τον Επίτροπο του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Θεσμών για την προώθηση και την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΕΘΑΔ) που έχουν ακολουθήσει το παράδειγμα της ΕΕΚΔ, καταδικάζοντας τον καταιγισμό των μέτρων λιτότητας στην Ελλάδα. Δυστυχώς, δεν έχει σημειωθεί καμία πρόοδος ως προς το σεβασμό των δικαιωμάτων που διασφαλίζονται από τον ΕΚΧ, ενώ οι

προηγούμενες παραβιάσεις δεν έχουν ακόμα αποκατασταθεί. Η ΕΕΔΑ παρατηρεί με ιδιαίτερη ανησυχία ότι οι πολιτικές λιτότητας έχουν οδηγήσει τη Χώρα σε μια πρωτοφανή για περιόδους ειρήνης οικονομική και ανθρωπιστική καταστροφή, και με λύπη σημειώνει ότι η μη συμμόρφωση με τις αποφάσεις της ΕΕΚΔ αντανάκλαται στη σοβαρή επιδείνωση της κατάστασης στην Ελλάδα. Η επικύρωση του Αναθεωρημένου ΕΚΧ, που διαρκώς συστήνεται από την ΕΕΔΑ, αποτελεί ένα αναγκαίο και σημαντικό βήμα για την επίτευξη κοινωνικής προόδου, στο οποίο η Ελλάδα δεν έχει ακόμα προβεί. Ενόψει των ανωτέρω, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ορισμένα ζητήματα που επηρεάζουν όλα τα υπό εξέταση δικαιώματα, όπως οι περιορισμοί του εύρους των κοινωνικών δικαιωμάτων, η αποδυνάμωση της συλλογικής διαπραγμάτευσης ως παράγοντας που επιδεινώνει τις παραβιάσεις των κοινωνικών δικαιωμάτων, και τα αυξανόμενα εμπόδια στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη των ατόμων των οποίων τα δικαιώματα έχουν παραβιαστεί.

Τέλος, η ΕΕΔΑ διατυπώνει συγκεκριμένες παρατηρήσεις για την εφαρμογή του ΕΚΧ και του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου, που επικεντρώνονται κυρίως στο δικαίωμα σε

δικαιες συνθήκες εργασίας, το δικαίωμα ανδρών και γυναικών σε ίση αμοιβή για εργασία ίσης αξίας, το δικαίωμα όλων των εργαζομένων σε έγκαιρη ειδοποίηση για τη λύση της σχέσης εργασίας και το δικαίωμα σε δίκαιη αποζημίωση. Η ΕΕΔΑ εκφράζει τις ανησυχίες της σχετικά με το ανεπαρκές νομικό πλαίσιο για τη διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στα θύματα διακρίσεων (η πλειοψηφία των οποίων είναι γυναίκες), τη συνεχή μείωση των – ήδη

ανεπαρκών – δομών ημερήσιας φροντίδας για παιδιά και εξαρτώμενα άτομα καθώς και την ταχεία αύξηση ευέλικτων μορφών εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ ενθαρρύνει την επίδειξη σεβασμού στο δικαίωμα σε δικαίες συνθήκες εργασίας και υποστηρίζει τον καθορισμό ελάχιστου μισθού, περιόδων ημερήσιας ανάπαυσης, προδιαγραφών ασφάλειας και υγείας, καθώς και τουλάχιστον τριών εβδομάδων ετήσιας άδειας μετ' αποδοχών.

Άλλες συμβολές και δημόσιες παρεμβάσεις της ΕΕΔΑ

Συμβολή προς το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων του ανθρώπου στους νέους (2018)

Στη Συμβολή της προς το Γραφείο του Υπατού Αρμοστή του ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου σχετικά με τον εντοπισμό περιστατικών διάκρισης εις βάρος των νέων κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους, η ΕΕΔΑ επικεντρώθηκε στους παρακάτω τομείς: την παιδική φτώχεια και το δικαίωμα στην υγεία, την απαγόρευση των διακρίσεων εις βάρος των νέων εργαζομένων, τους νέους με αναπηρία, τους ασυνόδευτους ανήλικους και τη θέσπιση Μηχανισμού Αξιολόγησης των Επιπτώσεων στα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Ως προς τον πρώτο τομέα, σημειώνεται ότι η παιδική φτώχεια δημιουργεί συνθήκες που επιβαρύνουν την παιδική υγεία, ενώ παράλληλα θέτει εμπόδια στην πρόσβαση των παιδιών στις απαραίτητες ιατρικές υπηρεσίες. Η τρέχουσα οικονομική κρίση επίσης δημιουργεί αυξανόμενες δυσχέρειες στη ζωή και την ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων. Ενόψει τούτων, η ΕΕΔΑ προτείνει τη διαμόρφωση εθνικής στρατηγικής με διακριτές προβλέψεις

για την προστασία της παιδικής ηλικίας - διασφαλίζοντας την ουσιαστική συμμετοχή του Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού-, τη συνταγματική κατοχύρωση ενός εγγυημένου επιπέδου αξιοπρεπούς διαβίωσης για τα παιδιά, την επικύρωση από τις ελληνικές Αρχές του Πρώτου Προαιρετικού Πρωτοκόλλου στη Σύμβαση των ΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού σχετικά με τη διαδικασία αναφορών, τον οριζόντιο και διατομεακό συντονισμό των αρμόδιων υπηρεσιών, τη θέσπιση δομικών αλλαγών και θεσμικών μέτρων στους τομείς της Υγείας και της Πρόνοιας και τη συλλογή επαρκών στατιστικών στοιχείων από τις ελληνικές Αρχές για την αξιολόγηση της επιτευχθείσας προόδου σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης.

Περαιτέρω, ως προς την απαγόρευση των διακρίσεων κατά των νέων εργαζομένων, η ΕΕΔΑ τονίζει το δικαίωμα των νέων εργαζομένων σε δίκαιη αμοιβή. Σημειώνει ότι η μείωση του κατώτατου μισθού βάσει ηλικίας

συνιστά δυσμενή διάκριση, υπογραμμίζοντας παράλληλα το γεγονός ότι ο κατώτατος μισθός καθαυτός έχει μειωθεί δραστικά τα τελευταία χρόνια. Η ΕΕΔΑ εκφράζει, επίσης, τις βαθύτατες ανησυχίες της σχετικά με το φαινόμενο της διαρροής επιστημονικού δυναμικού (“brain drain”) ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα.

Όσον αφορά στους νέους με αναπηρία, τα νεαρά άτομα με προβλήματα υγείας ή αναπηρία όχι μόνο διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και παρουσιάζουν σημαντικά χαμηλότερη συμμετοχή στην εκπαίδευση και στην εργασία καθώς και την κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Λαμβάνοντας υπόψη τις δυσκολίες εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Άτομα με Αναπηρία, η ΕΕΔΑ προτείνει στο Κράτος να θέσει σε ισχύ νομοθετικές διατάξεις που να επιτρέπουν ειδικώς στις διοικητικές αρχές να λαμβάνουν μέτρα προκειμένου να καθιστούν προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία δημόσιες ή ιδιωτικές υποδομές και υπηρεσίες.

Ως προς το ζήτημα των ασυνόδευτων ανηλίκων, η ΕΕΔΑ αναγνωρίζει ως σημαντική πρόοδο την αναθεώρηση της νομοθεσίας σχετικά με την επιτροπεία των ανήλικων ώστε να καταλαμβάνει πλέον όλους τους ανήλικους ανεξάρτητα από προηγούμενη αίτησή τους για παροχή ασύλου. Ωστόσο, συμμερίζεται τις αμφιβολίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ως προς την πρακτική εφαρμογή αυτής της ρύθμισης και επαναλαμβάνει τις συστάσεις της, που αφορούν ιδίως την αντικατάσταση της αστυνομικής κράτησης αλλοδαπών ανηλίκων με εναλλακτικά μέτρα φιλοξενίας και/ή προστατευτικής επιτήρησης, τον ορισμό συμβούλων ή επιτρόπων, όπως και την ελεύθερη πρόσβαση των ασυνόδευτων ανηλίκων σε εξειδικευμένο προσωπικό με συνοδεία διερμηνέα και στις ιατρικές υπηρεσίες, την εκπαίδευση και τη στέγαση σε κέντρα φιλοξενίας.

Τέλος, η ΕΕΔΑ επισημαίνει τη σημασία διαμόρφωσης ενός μόνιμου μηχανισμού για την αποτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων των μέτρων λιτότητας – πρωταρχικά αλλά όχι αποκλειστικά – στην απόλαυση και την πρόσβαση στα δικαιώματα του ανθρώπου όλων των προσώπων που διαβιούν στο έδαφος της ΕΕ. Σε αντίθεση με τους μηχανισμούς αξιολόγησης που προβλέπονται στο Ν 4048/2012, ο προτεινόμενος Μηχανισμός Αξιολόγησης των Επιπτώσεων στα Δικαιώματα του Ανθρώπου πρέπει να διασφαλίζει μια τεκμηριωμένη ανάλυση και να εξετάζει τον αντίκτυπο των μέτρων βάσει συγκεκριμένων στοιχείων και αποδείξεων. Σε αυτό το πλαίσιο, το «σωρευτικό αποτέλεσμα» στα δικαιώματα του ανθρώπου της αδιάλειπτης εφαρμογής μέτρων λιτότητας και της μη συμμόρφωσης με τις αποφάσεις των εθνικών ανώτατων δικαστηρίων καθώς και με τις αποφάσεις και συστάσεις εθνικών, ευρωπαϊκών και διεθνών δικαστηρίων και οργάνων πρέπει να θεωρηθεί ως θεμελιώδης και αυτόνομη παράμετρος του μηχανισμού αξιολόγησης. Αξίζει δε να σημειωθεί ότι η ίδια η έννοια της αξιολόγησης των επιπτώσεων στα δικαιώματα του ανθρώπου και η στενή παρακολούθηση της δημιουργίας ενός αντίστοιχου εθνικού μηχανισμού συνδέονται ρητά με τα καθήκοντα της ΕΕΔΑ, σύμφωνα με την πρόσφατη τροποποίηση του ιδρυτικού της Νόμου.

Παρατηρήσεις προς τον Ανεξάρτητο Εμπειρογνώμονα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τις επιπτώσεις του εξωτερικού χρέους και άλλων συναφών διεθνών χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων των κρατών στην πλήρη απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ιδιαίτερα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, Καθηγητή Juan Pablo Bohoslavsky: Κατευθυντήριες Αρχές για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των οικονομικών πολιτικών στα δικαιώματα του ανθρώπου (2017) [στην αγγλική γλώσσα]

Με βάση τις εκθέσεις και το υλικό για την αξιολόγηση των επιπτώσεων των μέτρων δημοσιονομικής εξυγίανσης στα δικαιώματα του ανθρώπου που υπέβαλε η ΕΕΔΑ στον Ανεξάρτητο Εμπειρογνώμονα των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τις επιπτώσεις του εξωτερικού χρέους και άλλων συναφών διεθνών χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων των κρατών στην πλήρη απόλαυση όλων των δικαιωμάτων του ανθρώπου, ιδιαίτερα των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών δικαιωμάτων, Καθηγητή Juan Pablo Bohoslavsky, η ΕΕΔΑ επισημαίνει ότι έχει επανειλημμένα καλέσει του θεσμούς της ΕΕ, τα Κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και τις ελληνικές Αρχές να διαμορφώσουν ένα μόνιμο μηχανισμό για την αποτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων των μέτρων λιτότητας – πρωταρχικώς αλλά όχι αποκλειστικώς – στην απόλαυση και την πρόσβαση στα δικαιώματα του ανθρώπου όλων των προσώπων που διαβιούν στο έδαφος της ΕΕ. Σύμφωνα με πρόσφατες εξελίξεις, η ΕΕ και όργανα του ΟΗΕ,

καθώς και η ΔΟΕ και η ΕΕΚΔ έχουν επίσης επισημάνει πως δεν υπάρχουν αποδείξεις, ιδίως από την πλευρά της Κυβέρνησης, ότι έχει πραγματοποιηθεί διεξοδική στάθμιση των επιπτώσεων των νομοθετικών ρυθμίσεων ή ότι έχουν εξετασθεί ενδεχόμενα εναλλακτικά και λιγότερο επαχθή μέτρα.

Ενόψει των ανωτέρω, η ΕΕΔΑ επιμένει στη θέσπιση ενός μόνιμου μηχανισμού αξιολόγησης και υποβάλλει τις προτάσεις της σχετικά με το περιεχόμενο και τη δομή της διαδικασίας αξιολόγησης, διαμορφώνοντας συγκεκριμένες κατευθυντήριες οδηγίες, τις αρχές και τα σημαντικότερα βήματα αυτής. Τέλος, η ΕΕΔΑ εξετάζει την τροποποίηση της ιδρυτικής της νομοθεσίας και την ενσωμάτωση διατάξεων για την εν λόγω διαδικασία αξιολόγησης, ώστε να της επιτραπεί να επιβλέπει και να απευθύνει συστάσεις προς το Κράτος για τη μόνιμη και αδιάλειπτη αξιολόγηση των επιπτώσεων των μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου.

Παρατηρήσεις στην Ανοικτή Ομάδα Εργασίας των Ηνωμένων Εθνών για τη Γήρανση (2017)

Η ΕΕΔΑ ασχολείται με το ζήτημα της προστασίας των δικαιωμάτων των ηλικιωμένων ατόμων στην Ελλάδα. Στη σχετική θεματική έκθεσή της, η ΕΕΔΑ εκθέτει τη μακρά ενασχόλησή της με ζητήματα σχετικά με την ισότητα και την απαγόρευση των διακρίσεων, όπως και με τα κοινωνικά δικαιώματα και τον αντίκτυπο της οικονομικής κρίσης και των μέτρων λιτότητας σε αυτά.

Πιο συγκεκριμένα, στη θεματική έκθεσή της, η ΕΕΔΑ ακολουθεί τους παρακάτω άξονες: ατομικά και πολιτικά δικαιώματα: αυτονομία και συμμετοχή, ενημερωμένη συναίνεση στη φροντίδα υγείας, προστασία από βία και κακοποίηση, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα: δικαίωμα στην κοινωνική ασφάλιση και ασφάλεια, δικαίωμα στην

εργασία, δικαίωμα στην υγεία και τη φροντίδα και απαγόρευση των διακρίσεων.

Τέλος, η ΕΕΔΑ ενθαρρύνει την υιοθέτηση μιας Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των Ηλικιωμένων Ατόμων. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΕΔΑ επιδοκιμάζει τη δυνατότητα που παρέχεται στους Εθνικούς Θεσμούς για την προώθηση

και την προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΘΑΔ) να υποβάλλουν επίσημα στοιχεία ενόψει της επερχόμενης Όγδοης Συνεδρίασης της Ανοικτής Ομάδας Εργασίας για τη Γήρανση.

Πολιτισμικός σχετικισμός και μέτρα λιτότητας: κίνδυνοι για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία, Παρέμβαση της Σοφίας Κουκούλη-Σπηλιωτοπούλου, Προεδρεύουσας του Πέμπτου Τμήματος της ΕΕΔΑ για τη Διεθνή Επικοινωνία και Συνεργασία (2012) [στην αγγλική γλώσσα]

Το συγκεκριμένο κείμενο αποτελεί μια ανάλυση σχετικά με τις επιπτώσεις των μέτρων λιτότητας στα δικαιώματα του ανθρώπου και τη δημοκρατία. Διάφορα ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα, ερχόμενα αντιμέτωπα με τις επιπτώσεις του «αχαλίνωτου» οικονομικού φιλελευθερισμού στην Ευρώπη, έχουν επιβεβαιώσει ότι πολλά προγράμματα λιτότητας «επικεντρώθηκαν υπερβολικά στις περικοπές δαπανών και είχαν αρνητικά αναδιανεμητικά αποτελέσματα».

Από το Μάιο του 2010, λόγω της βαθιάς οικονομικής κρίσης, η Ελλάδα αποτελεί παράδειγμα των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης στα δικαιώματα του ανθρώπου, ιδιαίτερα δυσανάλογων για τις γυναίκες. Τα μέτρα λιτότητας, ενώ έχουν σοβαρές επιπτώσεις στα δικαιώματα του ανθρώπου συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών δικαιωμάτων, έχουν επιπλέον αποδειχτεί αναποτελεσματικά, όπως επισημάνθηκε με το Ψήφισμα της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης και την αιτιολογική του έκθεση, καθώς και από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για τα Κοινωνικά Δικαιώματα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει, επίσης, εκφράσει τη λύπη της για τη σοβαρότητα της κατάστασης και τις δυσοίωνες προοπτικές εξέλιξής της.

Οι γυναίκες και οι οικογένειές τους έχουν επηρεαστεί σημαντικά από τη μαζική απώλεια θέσεων απασχόλησης στον ιδιωτικό και

δημόσιο τομέα, όπως και από τις περικοπές στους μισθούς και την αύξηση των ευέλικτων μορφών απασχόλησης που δεν εξασφαλίζουν ένα ικανοποιητικό βιοτικό επίπεδο. Επιπρόσθετα, η υποδεέστερη θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας (για λόγους σχετικούς με την εγκυμοσύνη ή τη μητρότητα) και η διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των δύο φύλων οδηγούν σε χαμηλότερες συντάξεις για τις γυναίκες. Η Χώρα έχει αγγίξει πρωτοφανή επίπεδα ανεργίας και φτώχειας των εργαζομένων και η κατάσταση διαρκώς επιδεινώνεται.

Η ΕΕΔΑ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου, υπογραμμίζοντας ότι διακυβεύεται η ίδια η επιβίωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ζητά την άμεση κινητοποίηση όλων των ευρωπαϊκών δυνάμεων, ώστε κάθε μέτρο οικονομικής διακυβέρνησης να θεσπίζεται και να εφαρμόζεται με το δέοντα σεβασμό για τα θεμελιώδη πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα και με τρόπο που να τα διασφαλίζει.